

**ЦЕНТЪР ЗА РАЗВИТИЕ
НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ
Е СЕРТИФИЦИРАН ПО
СТАНДАРТ ISO 9001:2008**

Този проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия. Настоящата публикация отразява единствено възгледите на авторите и Комисията не носи отговорност за начина, по който може да бъде използвана съдържащата се информация.

**ЦЕНТЪР
ЗА РАЗВИТИЕ
НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ**

ГД Образование и култура

ПРОГРАМА “УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ”

**ПРАКТИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО
по секторна програма
“КОМЕНСКИ”**

ЦЕНТЪР ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

София 1000, ул. ”Граф Игнатиев” 15, ет. 3

тел.: (02) 9155 010; факс: (02) 9155 049

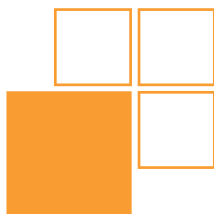
hrdc@hrdc.bg; www.hrdc.bg

2010

ПРОГРАМА
УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

СЕКТОРНА ПРОГРАМА
КОМЕНСКИ

ПРАКТИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО
2010

ИЗДАНИЕ НА
ЦЕНТЪР ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ
2010

ЯН АМОС КОМЕНСКИ

Написаната първоначално на чешки език „Велика дидактика“ (1625-1637) е основното педагогическо съчинение на **Ян Амос Коменски**. С него той изпъква като създател на първата завършена система на педагогиката в историята на педагогическата мисъл. При превеждането ѝ на латински език, който по това време е международният език на учените хора, Коменски изоставя пасаж и мисли, които засягат пряко чешкия народ и чешките условия, разширява други части, формулира по-точно редица основни положения, подобрява композицията на цялото съчинение.

Творбата цели подобряването на учебното дело във всички страни. Дидактичните проблеми се преплитат с желанието на автора да се работи за разбирателството между хората от всички нации и за установяване на мир на земята. В съчинението си той поставя основите на съвременната дидактика. Оттогава тя е самостоятелна наука, която изследва закономерностите на обучението. Коменски я определя като: **„изкуството да научим всички на всичко“**.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	4
ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРОГРАМА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ”	4
УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОГРАМА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ”	5
СТРУКТУРА НА ПРОГРАМАТА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ”	6
СТРАНИ УЧАСТНИЧКИ В ПРОГРАМАТА	6
ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СЕКТОРНА ПРОГРАМА „КОМЕНСКИ”	7
ОБЩА ПРОЦЕДУРА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ - ВЪЗМОЖНОСТИ „КОМЕНСКИ” – ДЕЙНОСТИ	8
ДЕЦЕНТРАЛИЗИРАНИ	8
ЦЕНТРАЛИЗИРАНИ.....	8
УЧАСТНИЦИ В ПРОГРАМА „КОМЕНСКИ”	8
НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	9
ОСНОВНИ ДОКУМЕНТИ.....	9
ПОДГОТОВКА НА КАНДИДАТУРА И КАНДИДАТСТВАНЕ.....	10
СЕЛЕКЦИЯ	11
РЕЗУЛТАТИ ОТ СЕЛЕКЦИЯ	11
ДЕЙНОСТИ ПО СЕКТОРНА ПРОГРАМА „КОМЕНСКИ”	12
ПОДГОТВИТЕЛНИ ВИЗИТИ.....	12
ИНДИВИДУАЛНИ КВАЛИФИКАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ ЗА КАДРИ, ЗАЕТИ В СФЕРАТА НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.....	12
УЧИЛИЩНИ ПАРТНЬОРСТВА	14
ДВУСТРАННИ УЧИЛИЩНИ ПАРТНЬОРСТВА.....	17
МНОГОСТРАННИ УЧИЛИЩНИ ПАРТНЬОРСТВА	18
РЕГИОНАЛНИ ПАРТНЬОРСТВА.....	20
АСИСТЕНТСКИ СТАЖ	22
ПРИЕМ НА АСИСТЕНТ	23
РЕЧНИК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТЕРМИНИ	24
РОЛЯТА НА НАЦИОНАЛНАТА АГЕНЦИЯ	27
ЦЕНТЪР ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ	27
СЪЗДАВАНЕ НА ЦРЧР	27
ДЕЙНОСТИ НА ЦРЧР	28
СТРУКТУРА НА ЦРЧР.....	28

ВЪВЕДЕНИЕ

Обща информация за Програма „Учене през целия живот”

Програмата „Учене през целия живот”

- Създадена е с Решение No.1720/2006/ЕС на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз от 15 ноември 2006 г.
- Стартира на 1 януари 2007 г. и е със седемгодишна продължителност - до 31 декември 2013 г.
- Общият ѝ бюджет за всички страни членки на Европейския съюз и за целия период възлиза на 6 970 000 000 евро.

Основна цел

Водещ приоритет на Програмата е да допринесе чрез учене през целия живот за развитието на Европейския съюз като общество:

- основано на знанията;
- с устойчиво икономическо развитие;
- с повече и по-добри работни места;
- с по-голямо социално сближаване;
- с по-добра защита на околната среда за бъдещите поколения.

Специфични цели

- да подпомага съзидателността, конкурентността, работоспособността и развитието на предприемаческия дух;
- да допринесе за по-голямо участие в ученето през целия живот на хора от всички възрасти, включително тези със специални нужди и представители на групи в неравностойно положение, без да прави разлика поради техния социален и икономически произход;
- да насърчава езиковото обучение и лингвистичното многообразие;
- да подпомага развитието на новаторското съдържание и услуги;
- да разпространява педагогика и практики за учене през целия живот, основани на информационните и комуникационни технологии;
- да засилва ролята на обучението през целия живот за създаване на чувството за европейско гражданство, което е основано на разбирането и зачитането на правата на човека и демокрацията, както и да стимулира толерантността и зачитането на други народи и култури;
- да насърчава сътрудничеството за осигуряване на качество във всички сектори на образованието и обучението в Европа.

Управление на Програма „Учене през целия живот”

Ролята на Европейската комисия (Главна дирекция „Образование и култура”) е да осигури ефективното изпълнение на дейностите на Общността по Програма „Учене през целия живот”. В тази дейност Комисията си сътрудничи и с Комитета на Програма „Учене през целия живот”, който се състои от представители на страните членки и се оглавява от Комисията.

Административното управление на Програма „Учене през целия живот” се осъществява от Комисията в тясно сътрудничество с националните власти и Изпълнителната агенция по образование, аудио визия и култура в Брюксел.

Националните власти на страните участнички в Програмата определят Национални агенции, които имат за цел да координират управлението на Програмата на национално ниво. За България такава е Центърът за развитие на човешките ресурси (ЦРЧР).

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ	
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm	
НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ - ЦРЧР София	ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ Брюксел
Администрира, координира и приема предложения за проекти по децентрализираните дейности на национално ниво. http://hrdc.bg	Администрира, координира и приема предложения за проекти по централизираните дейности на европейско ниво. http://eacea.ec.europa.eu/index.htm

Структура на Програмата „Учене през целия живот”

Програма „Учене през целия живот”			
КОМЕНСКИ Общо училищно образование Участие в дейност eTwinning	ЕРАЗЪМ Висше образование	ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ Начално и продължаващо професионално образование и обучение	ГРЮНДВИГ Образование за възрастни
ХОРИЗОНТАЛНИ ПРОГРАМИ Четири ключови дейности - Политическо сътрудничество и иновации; Езиково обучение; ИКТ; Разпространение и валоризация. В дейността „Политическо сътрудничество и иновации” ЦРЧР осъществява: <ul style="list-style-type: none">▪ Работата на програма „Учебни визити” за образователни специалисти;▪ Участие в мрежата Euroguidance чрез Националния Euroguidance център;▪ Координация на Europass центъра за България.			
ПРОГРАМАТА ЖАН МОНЕ Три ключови дейности – Дейности по програмата; Европейски институции; Европейски асоциации			

Страни участнички в Програмата

- **27-те страни членки на ЕС** (Австрия, Белгия, България, Великобритания, Германия, Гърция, Дания, Естония, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Финландия, Франция, Холандия, Чехия, Швеция);
- Исландия, Лихтенщайн, Норвегия;
- Турция;
- Хърватия и Македония (според Националната покана за кандидатстване по съответната дейност).

Обща информация за секторна програма „Коменски“

Изборът на името на програмата „Коменски“ има за цел да припомни богатото европейско наследство в сферата на образованието. От 1995 г. насам програмата работи за засилване на европейските измерения в образованието, като акцентира главно върху мобилността и междуучилищните партньорства.

Специфични цели на програмата:

- да развива сред младите хора и преподавателския състав, знание и разбиране за многообразието на европейските култури и езици, както и за ценността на това многообразие;
- да помага на младите хора да придобиват основни умения за живота и способности, които са нужни за тяхното личностно развитие, за нуждите на бъдещата им трудова заетост и за активното им европейско гражданство.

Оперативни цели на програмата:

- да подобрява качеството и да повишава обема на мобилностите на ученици и преподаватели в различните държави членки;
- да подобрява качеството и да повишава обема на партньорствата между училищата от различните държави членки, така че за срока на действие на програмата да се ангажират най-малко 3 милиона ученици в съвместни образователни инициативи;
- да насърчава изучаването на модерни чужди езици;
- да подпомага разработката на новаторско съдържание, услуги, педагогика и практики за обучение през целия живот, които са основани на информационни и комуникационни технологии;
- да повишава качеството на европейския аспект при обучението на преподаватели;
- да подпомага развитието на педагогическите подходи и училищното управление.

ОБЩА ПРОЦЕДУРА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ВЪЗМОЖНОСТИ „КОМЕНСКИ” – ДЕЙНОСТИ

За доброто управление на Програмата Европейската комисия делегира правата за администрирането и управлението ѝ съответно на Национални агенции (управляващи т.нар. Децентрализирани дейности) и на Изпълнителната агенция за образование, аудиовизия и култура (управляваща Централизираните дейности).

Децентрализирани дейности

- Подготвителни визити
- Индивидуални квалификационни дейности
- Училищни партньорства
- Регионални партньорства
- Асистентски стаж
- Прием на асистент

Централизираните дейности

- Многостранни проекти
- Мрежи
- Съпътстващи мерки

По централизираните дейности юридическите лица кандидатстват към Изпълнителната агенция за образование, аудиовизия и култура в Брюксел.
<http://eacea.ec.europa.eu/index.htm>

В настоящото Практическо ръководство се поставя акцент върху Децентрализираните дейности на секторна програма „Коменски”, по които се кандидатства към ЦРЧР.

УЧАСТНИЦИ В ПРОГРАМА „КОМЕНСКИ”

В различните дейности по секторна програма „Коменски” могат да участват следните организации и физически лица:

- Ученици;
- Преподаватели;
- Директори;
- Административен персонал в детските градини и училищата;
- Училищни управленски кадри;
- Представители на МОМН;
- РИО на МОМН;
- Образователни центрове и езикови школи;
- Общини (само по дейност Регионални партньорства).

НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ

Основни документи

Преди да кандидатствате по секторна програма „Коменски“, е необходимо да се запознаете със следните важни документи, достъпни на Интернет страницата на ЦРЧР:

- **Решение** на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Програма „Учене през целия живот“;
- **Обща покана** за подаване на предложения на Европейската комисия (за текущата година);
- **Национална покана за кандидатстване** по секторна програма „Коменски“ за съответната дейност и за текущата година;
- **Национални приоритети** в областта на училищното образование, описани в Националната покана;
- **Формуляри за кандидатстване** по секторна програма „Коменски“ за съответната дейност и година;
- **Наръчник за попълване на електронните формуляри** за кандидатстване.

Националните покани съответстват всеки формуляр за кандидатстване.

Цялата информация за кандидатстване и всички необходими документи са налични на страницата на ЦРЧР:

www.hrdc.bg

Секции:

- Програма „Учене през целия живот“ – общи документи
- Новини
- „Коменски“
 - Дейности
 - Покани за кандидатстване
 - Формуляри за кандидатстване
- Публикации

Подготовка на кандидатура и кандидатстване

Преди пристъпване към подаване на кандидатура:

- Посещавайте информационните събития на ЦРЧР, свързани с разясняване характеристиките на всички секторни програми, дейности и инициативи на Програмата „Учене през целия живот“;
- Обърнете се към експертите от отдел „Информационен“ на ЦРЧР, които ще ви предоставят информация за участието ви в програмата;
- Запознайте се детайлно със съдържанието на документите по избраната от вас дейност;
- Стриктно спазвайте изискванията за легитимност на предложенията, посочени в *Поканата* и във *Формуляра за кандидатстване*;
- Прочетете внимателно и следвайте указанията на *Наръчника за попълване на електронните формуляри*, който се публикува заедно с *Формулярите* и съответната *Национална покана*;
- Обърнете внимание на Националните приоритети по съответната дейност, описани в *Поканата за кандидатстване* по съответната дейност;
- Не пропускайте да подадете всички изисквани документи, описани в *Поканата за кандидатстване*;
- Попълвайте без пропуски *Формуляра за кандидатстване*;
- Посочете точен адрес, пълни данни на институцията, към която принадлежите;
- Обърнете внимание дали са налични всички подписи и печати на указаните за тях места;
- Спазвайте крайните дати за изпращане на предложенията.

Кандидатурата се изпраща по пощата на адрес:

*Център за развитие на човешките ресурси
Секторна програма „Коменски“
Ул. „Граф Игнатиев“ 15, ет3
София 1000*

- *Документи, подадени след крайния срок за кандидатстване, посочен в Националната покана, се дисквалифицират автоматично.*
- *За дата на подаване на документите се счита датата на пощенското клеймо.*
- *Допълнително изпратени липсващи документи или страници от документи след крайния срок не се разглеждат.*
- *Документи на ръка или по електронната поща не се приемат.*

Селекция

Проверка на легитимността на подадените кандидатури

Преди разглеждането и оценката на подадените предложения, се прави задължителна проверка за легитимност на кандидатурите. Критериите за легитимност са посочени във всяка *Покана за кандидатстване*, както и в началото на всеки *Формуляр за кандидатстване*.

Кандидатури, които не отговарят на съответните изисквания, не подлежат на оценка за качество.

Оценка за качество

Проектите се разглеждат за съдържателна оценка от независими, външни за ЦРЧР оценители, чиито решения са окончателни и не подлежат на пре-разглеждане.

Основни критерии за оценка на качеството на проектопредложенията:

- *Полза и релевантност на кандидатурата;*
- *Оценка на съдържанието и продължителността;*
- *Въздействие и Европейска добавена стойност;*
- *Качество на работната програма;*
- *Разпространение и прилагане на резултатите.*

Резултати от селекция

В Националните покани са фиксирани сроковете, в които да бъдат очаквани резултатите от селекцията за съответната дейност.

Резултатите от селекция се публикуват на Интернет страницата на ЦРЧР в секции „Новини” и „Коменски” - „Резултати от селекция”.

Всички кандидати получават писмо за обратна връзка след селекцията. В писмата към инициаторите, които не получават финансиране, са посочени съответните мотиви и пропуски.

Кандидатите, които са получили одобрение за финансиране, биват поканени за сключване на договор с ЦРЧР. Преди сключването на договора те преминават през обучение за управлението на отпуснатото им финансиране и за правилното изпълнение на проекта.

В случай, че по някоя от дейностите на секторна програма „Коменски” участват хора със специални потребности, е възможно допълнително финансиране – за повече информация се обърнете към Националната агенция.

ДЕЙНОСТИ ПО СЕКТОРНА ПРОГРАМА „КОМЕНСКИ”

Подготвителни визити

Дейност „Подготвителни визити” предвижда да подпомогне институции, които желаят да създадат Училищно или Регионално партньорство по секторна програма „Коменски”, да намерят и опознаят подходящи партньорски организации.

За подготвителна визита се считат дейности, които се провеждат преди подаване на проектното предложение.

Участници: Детски градини и училища, които желаят да установят Училищно партньорство по „Коменски”, като дадат възможност на свои служители да осъществят Подготвителна визита.

Продължителност: Подготвителната визита се извършва в рамките на пет дни и може да бъде под формата на:

- участие в Контактен семинар, организиран от ЦРЧР или от друга Национална агенция;
- среща на представители на бъдещите партньори в легитимна институция партньор в друга държава, участваща в Програмата „Учене през целия живот”.

Кандидатстване: Според изискванията на Националната агенция, кандидатурите се подават не по-късно от 8 седмици преди датата на пътуването. Организациите кандидатстват за Подготвителна визита към Националната агенция в страната си.

Финансиране:

- финансира се един представител на институция;
- разходите за транспорт и издръжка;
- за участие в Контактен семинар се покрива и таксата за участие, определена от организаторите.

Информация за организираниите Контактни семинари се публикува на Интернет страницата на ЦРЧР.

Индивидуални квалификационни дейности за кадри, заети в сферата на училищното образование

Секторна програма „Коменски” дава възможност на училищните кадри да повишават квалификацията си, като участват в обучителна дейност в дру-

га страна участничка в Програма „Учене през целия живот”. По този начин те биват насърчавани да подобрят уменията си за преподаване, знанията си и практическите си умения за преподаване, както и да разширят представите си за училищното образование в Европа.

Участници:

- Учители (включително предучилищно образование и професионално обучение, както и обучители на тези учители);
- Директори и други училищни управленски кадри;
- Преподаватели и служители, ангажирани с интеркултурното образование или с деца на мигранти и сезонни работници;
- Преподаватели и служители, работещи с ученици в риск и с ученици със специални образователни потребности;
- Съветници и кариерни консултанти;
- Представители на РИО на МОМН;
- Други училищни кадри;
- Инспектори, експерти;
- Бивши и безработни учители, завръщащи се към професията;
- Други кадри в сферата на средното образование.

Продължителност: от 5 дни до 6 седмици

Форми:

- Квалификационен курс:
 - структуриран квалификационен курс за професионално развитие;
 - курс за развитие на чуждоезиковите компетенции;
- Практика или наблюдение – в училище или друг вид организация с дейност в сферата на училищното образование;
- Участие в европейска конференция или семинар.

Кандидатстване: Участниците кандидатстват към Националната агенция, с подкрепата на училището, което представляват.

Финансиране:

- Разходи за транспорт;
- Издръжка за целия престой;
- Такса участие;
- Предварителна езикова подготовка (в някои случаи).

Подходящ квалификационен курс може да бъде избран от:

- *Електронния каталог за курсове по програма „Коменски” на Европейската комисия:* <http://ec.europa.eu/education/trainingdatabase/>.
- *Компендиуми по секторна програма „Коменски”;*
- *Чрез участие в Контактни семинари, Подготвителни визити и др.*

Училищни партньорства

Училищните партньорства представляват двугодишни съвместни дейности на училища и детски градини от различни европейски страни. Тези партньорства могат да бъдат **Многостранны** (включват представители от поне три страни участнички в програмата) и **Двустранни** (включват две страни участнички; насочени са предимно към изучаване на езици).

Общата цел на Училищните партньорства по „Коменски” е да се повишава европейското измерение на образованието, като бъдат подкрепени съвместни дейности между училища в Европа. Проектите дават възможност на ученици и преподаватели в различни страни да работят заедно по една или повече теми от взаимен интерес. Училищните партньорства помагат на учениците и учителите да придобият и усъвършенстват умения, свързани не само с темата и съответната предметна област, а също и с работата в екип, със социалното общуване, планирането и реализирането на проектни дейности, използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ). Участието в Партньорство с училища от други страни дава възможност на учениците и учителите да практикуват чужди езици и да повишават мотивацията си за изучаване на чужди езици.

Основни характеристики на проектите за Училищно партньорство

- **Работа по обща за всички партньори тема**

Темите, по които могат да се осъществят такива проекти, са най-разнообразни и практически няма никакви ограничения, важното е тези теми да представляват интерес за всички партньори и да ги мотивират в тяхната обща работа. Примерни тематични области са: културно наследство, регионална идентичност, култура, изкуства и занаяти, художествено творчество, фолклор и традиции, история, музика, литература, туризъм, медии, науки, информационни и комуникационни технологии, индустрия и икономика, Европа, европейско гражданство, околна среда и екология, спорт, взаимодействие на училищата с фирми и предприятия.

- **Работа в екип**

За реализирането на проекта в училището се формира екип от преподаватели и ученици, които разпределят задачите и дейностите помежду си. За да бъдат постигнати поставените цели, важно е да бъде предвидено участие на учители и ученици във всички фази на проекта - планиране, осъществяване, оценяване на работата, изработване на крайните продукти.

- **Интегриране на проекта в редовната учебна дейност**

Опитът показва, че най-успешни са проектите, интегрирани в редовната учебна програма на участващите училища. Основната цел е идеята да се впише естествено в учебната програма, а не да утежнява работата (възможно е дори темата на проекта да бъде открита в учебната програма). Проектите трябва да допринесат за повишаване на качеството на традиционния учеб-

но-образователен процес, посредством въвеждане на нови творчески начини за преподаване и усвояване на конкретни предмети от учебната програма.

■ **Реализиране на конкретни резултати и крайни продукти**

Крайните резултати и продукти зависят от избора и желанието на всички участници в проекта. Резултатите могат да бъдат конкретни (материални), като например книжка, брошура, вестник, албум, аудио-касета или CD-ROM. Друг тип краен продукт е организирането на ученическа изложба, поставянето на представление, провеждането на конференция или семинар, създаването на видеоматериал. Опитът, събран от всички участници в работата по Партньорството, също сам по себе си е „краен резултат“.

■ **Разпространяване на дейността и на резултатите от проекта**

Препоръчително е да се даде възможно най-широка популярност както на дейностите, така и на опита и резултатите от проекта. Целта на тази дейност е:

- популяризиране на полезността на работата сред всички ученици и преподаватели;
- осведомяване на възможно най-широк кръг хора за извършената от училището дейност;
- провокиране на желание за участие в проекти за европейско сътрудничество;
- повишаване на интереса към изучаването на езици;
- подпомагане на опознаването на културното многообразие в Европа, както и на единността на европейската култура;
- осъзнаване на ценността на езиковото и културно многообразие;
- допринасяне за популяризирането на европейските измерения в образованието.

Дейностите по проекта могат да заинтригуват местните и регионални власти, съседни училища, родители, институти за обучение на учители, колежи, университети, различни стопански предприятия. От самото начало трябва да се планира как, кога и къде да се разпространи информация за проекта (например: училищни изложби, ученически вестник, отчети на училището и училищното настоятелство, годишник на училището, Интернет страница на училището, вечери, открити дни, местни, регионални и национални конференции, публикации във вестници и списания, участия в предавания на местни, регионални и национални медии, срещи, семинари, изграждане на мрежи).

Влияние на проекта

■ **Училищата**

Нараства мотивацията и активността на учителите и учениците. Оpozнаването на различни практики, прилагани в европейски училища, и намирането на съвместни решения на общи проблеми е стимул за откриването на нови подходи при управлението на цялото училище, въвеждане на нови

методики в преподаването, които да направят учебния процес още по-интересен както за учителите, така и за учениците.

▪ **Учителите**

Получават възможност да развият нови умения или на практика да приложат вече придобити при разработването и управлението на проект умения (планиране, работа в екип, използване на нови информационни и комуникационни технологии, организационни умения, управление на бюджет). Срециите с колеги от различни европейски страни предоставят възможност за опознаване на различни образователни системи и методи на преподаване, които могат да стимулират нововъведения в преподавателската работа. Съвместната работа с чуждестранни колеги допринася и за създаването на лични контакти, които да се превърнат в база за ново бъдещо партньорство.

▪ **Учениците**

Придобиват нови умения, свързани както с личния, така и със социалния им живот - да общуват, да взимат решения, да разрешават проблеми и конфликти, да предлагат творчески подходи, да бъдат отговорни спрямо общата дейност, да работят в екип, да бъдат солидарни. Те научават нови чужди езици или практикуват езиците, които владеят.

▪ **Родителите**

Разширяват положителното си отношение към училището поради нарастания интерес и мотивация на своите деца. Освен това те, заедно с учениците и учителите, обогатяват своя кръгзор при срещата с чужди страни, култури и начин на мислене.

Възможности за намиране на партньори:

- <http://www.etwinning.net> – eTwinning – база данни за училища, работещи по виртуални проекти за Училищни партньорства. Препоръчва се от Европейската комисия като най-надежден инструмент за намиране на партньори по програмата ”Коменски”;
- http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/national_en.html - Списък с адресите на Националните агенции по Програмата „Учене през целия живот”. Може да се обърнете за съдействие директно към тях, като опишете профила на институцията си и идеята си за проект.
- <http://comenius.eun.org> - Европейска училищна мрежа - Интернет страница, която предлага възможност за търсене на партньори;
- <http://www.wotw.org.uk> - Интернет страница за търсене на училища партньори, поддържана от Британски съвет;
- <http://www.globalgateway.org/> Global Gateway;
- Лични контакти;
- Помощ от страна на местните власти;
- Участие в други дейности на секторна програма „Коменски“;
- Контактни семинари, организирани от Националните агенции (следете Интернет страницата на ЦРЧР).

Двустранни училищни партньорства

Тази дейност на програмата цели насърчаване на езиковото многообразие в Европа, чрез дейности за използване на всички официални езици на Европейския съюз и по-специално на по-малко познатите и преподавани езици. Темите на партньорството могат да бъдат свързани, например, с многоезичното разбиране и интегрираното езиково обучение. Чрез тези проекти учениците могат да се запознаят и с език, който не е част от тяхната учебна програма.

Участници: Партньорството се извършва между две училищни институции от две държави, участващи в Програма „Учене през целия живот.“

Продължителност: две последователни години.

Форми: Между участващите организации трябва да се извърши обмен на класове с времетраева продължителност минимум 10 дни и включваща ученици на възраст най-малко 12 навършени години. По време на обмените на класове учениците работят заедно в домакинстващото училище, а гостуващите деца са настанени в семействата на децата от партньорската организация. Сътрудничеството не трябва да е ограничено само до обмените, дейностите трябва да обхващат целия период на проекта.

Кандидатстване: Могат да участват всички държавни и частни училища, които работят по утвърдения от МОМН учебен план. Кандидатстването става директно към Националната агенция по Програмата „Учене през целия живот“, за България – Центъра за развитие на човешките ресурси.

Структура на Партньорството:

- Координатор - едно от училищата в Партньорството, което има водеща роля в изготвянето и осъществяването на проекта и съгласува дейностите между партньорите;
- Партньор – другото училище, работещо по общия проект.

За изпълнението на конкретни дейности училищата могат да поканят за участие т.нар. Асоциирани партньори - неучилищни партньори с конкретна функция в изпълнението на проекта: местни и регионални институции и организации; асоциации, които работят в областта на образованието, в това число студентски асоциации, асоциации на ученици и учители, родителски асоциации; институти за обучение на учители; колежи и университети; научноизследователски центрове; стопански предприятия и фирми. Асоциираните партньори помагат в работата по проекта и могат да участват в мобилности, но само в такива, които са над заявления и финансиран минимален брой.

Финансиране: по предварително определени, фиксирани суми, които зависят от броя на мобилностите, планирани от кандидатстващите институции.

При този вид проекти реципрочните обмени на класове са задължителни.

Типове партньорства: Типовете партньорства се определят според броя на заложените в проекта мобилности.

„Мобилност” - пътуване на един участник в проекта (ученик или преподавател) до партньорска страна с цел участие в планираните съвместни дейности.

- Двустранни училищни партньорства с малък ученически обмен - 12 мобилности (най-малко 10 ученици);
- Двустранни училищни партньорства с голям ученически обмен - 24 мобилности (най-малко 20 ученици).

Осъществяване на мобилността:

При Двустранните партньорства обменът между двете училища се извършва при спазване на следните изисквания:

- През първата година от изпълнението на проекта пътува едната партньорска страна, а през втората – другата партньорска страна;
- Всяка партньорска страна осъществява само едно пътуване, в което са включени най-малко десет или съответно най-малко 20 ученици, в зависимост от избрания тип Двустранно партньорство.

Многостранни училищни партньорства

Целта на Многостранните училищни партньорства по секторна програма „Коменски” е да повишават европейското измерение в образованието, като подкрепят съвместни дейности между училища в Европа. Проектите дават възможност на детски градини и училища от различни европейски страни да работят заедно по една или повече теми от взаимен интерес. Многостранните училищни партньорства могат да имат една от следните *две тематични насочености*:

- *Към активното участие на ученици* - дават възможност на участниците да опознаят съответните чужди страни, култури и начин на мислене и живот, което им помага да ги разбират по-добре и да ги ценят по-високо. Една от основните отличителни черти на тези училищни проекти е активното участие на възможно най-голям брой ученици във всички етапи на проекта. Ограничение в темите

на проектите няма. Могат да бъдат разработвани тематични области като изкуство, наука, езици, екологично образование, културно наследство, борба срещу расизма, европейско гражданство, използване на информационните и комуникационните технологии и много други.

- *Към педагогически проблеми или към въпроси, свързани с управлението на училищата.* Те предлагат възможност на учителите и на ръководните кадри да обменят информация с колеги от други страни, да развиват съвместно методи и подходи, отговарящи на техните нужди, и да тестват и прилагат в учебния процес нови организационни и педагогически практики. В тези случаи проектите често включват дейности за сътрудничество с организации на местно ниво - местни власти, социални служби, асоциации, бизнеса.

Участници: Едно Многостранно училищно партньорство трябва да включва училища от най-малко 3 страни участнички в Програмата „Учене през целия живот”.

Продължителност: две последователни години.

Кандидатстване: По тази дейност на секторна програма „Коменски” могат да участват всички държавни и частни детски градини и училища, които работят по утвърдения от МОМН учебен план. Кандидатстването става директно към Центъра за развитие на човешките ресурси.

Структура на Партньорството:

- Координатор - едно от училищата участници в Партньорството, което има водеща роля в изготвянето и осъществяването на проекта и съгласува дейностите между партньорите;
- Партньори – училищата или детските градини, работещи по общ проект.

За изпълнението на конкретни дейности институциите могат да поканят за участие т.нар. Асоциирани партньори - неучилищни партньори с конкретна функция в изпълнението на проекта: местни и регионални институции и организации; асоциации, които работят в областта на образованието, в това число студентски асоциации, асоциации на ученици и учители, родителски асоциации; институти за обучение на учители; колежи и университети; научноизследователски центрове; стопански предприятия и фирми. Асоциираните партньори помагат в работата по проекта и могат да участват в мобилности, но само в такива, които са над заявления и финансиран минимален брой.

Финансиране: по предварително определени, фиксирани суми, които зависят от броя на мобилностите, планирани от кандидатстващите институции.

Типове партньорства: Типовете партньорства се определят според броя на заложените в проекта мобилности.

„Мобилност” - пътуване на един участник в проекта (ученик или преподавател) до партньорска страна с цел участие в планираните съвместни дейности.

- Многостранни училищни партньорства с малък брой мобилности - 4 мобилности;
- Многостранни училищни партньорства с ограничен брой мобилности - 8 мобилности;
- Многостранни училищни партньорства със среден брой мобилности - 12 мобилности;
- Многостранни училищни партньорства с голям брой мобилности - 24 мобилности.

Всяка институция, участваща в Партньорство, може да кандидатства за различен брой мобилности, в зависимост от собствените ѝ възможности за изпращане на персонал и ученици в чужбина, както и от степента на ангажираността ѝ в дейностите на Партньорството.

Регионални партньорства

Регионалните партньорства по секторна програма „Коменски” дават възможност на регионални и местни образователни власти от два региона, намиращи се в две страни, участващи в Програмата „Учене през целия живот”, да работят заедно по една или повече теми от взаимен интерес в сътрудничество с училища и други организации, участващи в образователния процес. Регионалните партньорства по програмата целят да подпомагат участващите региони да развиват и обменят добри практики, да разработват средства за устойчиво трансгранично сътрудничество, с цел засилване на европейското измерение в училищното образование. Те целят да помогнат на партньорските региони да подобрят образованието, предлагано от тях на младите хора.

Регионалните партньорства са двустранни партньорства между местни или регионални власти с роля в училищното образование, в сътрудничество с училища и други местни партньори.

Участници: Регионалните партньорства по „Коменски” се състоят от два партньорски региона. Всеки партньорски регион включва:

- местната или регионална власт, имаща участие в училищното образование;
- поне едно училище;
- поне един друг подходящ местен партньор (напр. младежки или спортни клубове, читалища, библиотеки, сдружения на родители и ученици, местни институти за обучение на учители, други доставчици на образование, организации за ПОО (професионално образование и обучение) и местни работодатели, музеи и консултантски служби/ консултативни съвети).

Всеки партньорски регион включва поне едно училище и поне една друга организация от региона. Другата организация трябва да има значителен принос към проекта.

Продължителност: две последователни години.

Кандидатстване: Кандидатства организацията координатор, от името на своя партньорски регион. За България това са Регионалните инспекторати по образованието и общините.

Финансиране: Всеки партньорски регион получава финансиране от Националната агенция в своята страна. Институцията кандидат подписва договора за отпускане на финансова подкрепа и отговаря за финансовото управление на всички проектни разходи.

За осъществяване на Регионално партньорство се отпускат средства, покриващи следните разходи:

- Международна мобилност;
- Други разходи, свързани с осъществяването на проекта - възнаграждения на персонала; външни услуги; оборудване; други.

Типове партньорства: Различните типове партньорства се определят от броя мобилности, заложи в проекта, и от разстоянието между двата региона.

„Мобилност” - пътуване на един участник в проекта (ученик или преподавател) до партньорска страна с цел участие в планираните съвместни дейности.

- Партньорство с 4 мобилности (за кратко и за далечно разстояние);
- Партньорство с 8 мобилности (за кратко и за далечно разстояние);
- Партньорство с 12 мобилности (за кратко и за далечно разстояние);
- Партньорство с 24 мобилности (за кратко и за далечно разстояние).

Асистентски стаж

Целта на дейността е да даде възможност на бъдещи учители да повишат разбирането си за европейското измерение на преподаването и ученето, да усъвършенстват своите познания по чужди езици и преподавателските си умения, да опознаят други европейски страни и техните образователни системи, като кандидатстват за Асистенти в преподавателската работа в училище или детска градина.

Участници: Бъдещи учители по всеки учебен предмет.

Продължителност: 13 до 45 седмици

Кандидатстване: За Асистентски стаж могат да кандидатстват бъдещи учители - студенти, които са в процес на обучение (с цел придобиване на педагогическа квалификация) или завършили обучението си, които все още не са работили като преподаватели.

Всички кандидати попълват *електронен формуляр за кандидатстване* (секторна програма „Коменски“, секция „Формуляри за кандидатстване“ в Интернет страницата на ЦРЧР). Кандидатите подготвят и останалите документи, посочени в Националната покана за кандидатстване. Кандидатства се към Националната агенция, където по-късно се извършва и първият етап от селекцията.

Дейности на Асистента: Училището домакин осигурява опитен преподавател, който е и ръководител на Асистента. Асистентът е напълно интегриран в училищния живот, като:

- преподава или подпомага преподаването;
- подобрява чуждоезиковите умения на учениците;
- представя родната си страна и култура;
- подкрепя учениците със специални образователни потребности;
- работи с талантиливи деца;
- работи по европейски образователни проекти и др.

Финансиране: Финансирането покрива:

- Път и издръжка;
- Разходи за педагогическа, езикова и културна подготовка.

Асистентът може да работи в повече от едно - до три училища.

Асистентът и приемащото училище трябва да са от две различни държави участници в Програмата, едната от които да е страна членка на ЕС.

Прием на асистент

Училищата и детските градини могат да кандидатстват за Прием на асистент, който с дейността си ще подпомага преподавателската работа и ще оказва помощ в допълнителни дейности като:

- Работа по европейски образователни проекти
- Работа с талантиливи деца
- Работа с деца със специални образователни потребности
- Преподаване на знания за езика и културата на родината на Асистента.

Участници:

- Детски градини;
- Училища.

Продължителност: 13 до 45 седмици

Кандидатстване: Участниците кандидатстват към Националната агенция в страната си.

Дейности на приемното училище: Приемашото училище интегрира дейността на Асистента в живота на училището и определя учител, който да бъде отговорен за него и да наблюдава развитието му. То се грижи за осигуряването на допълнителна организационна, техническа и психологическа поддръжка на работата на Асистента в чуждата за него страна.

Финансиране: Асистентите получават финансиране от Националната агенция в своята страна, което ги подпомага в покриването на средствата.

- Път и издръжка
- Подготвителни разходи

Приемното училище не получава финансиране, тъй като се ползва от присъствието и работата на Асистента.

Асистентът може да работи в повече от едно - до три училища. В тези случаи училищата поемат ангажимента да осигурят такава работна програма на Асистента, която да подпомага работата му и да не го претоварва.

Асистентът и приемащото училище трябва да са от две различни държави участнички в Програмата, едната от които да е страна членка на Европейския съюз.

За доброто управление на работата по Асистентски стаж и Прием на асистент използвайте *Ръководството с добри практики за Асистенти и Приемни училища* – на Интернет страницата на ЦРЧР, секция „Коменски”, подсекция „Проектна документация”.

РЕЧНИК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТЕРМИНИ

**Децентра-
лизирани
дейности**

Дейности в рамките на една европейска образователна програма, които се администрират от Националната агенция в съответната страна.

Europass

Единен портфейл от пет документа, които дават възможност на гражданите да докажат своите квалификации и умения в цяла Европа. Разработен е на европейско ниво с цел да подобри прозрачността на квалификациите и да улесни мобилността на всички, които желаят да работят или да се обучават в Европа. Два от документите можете да попълните сами (Автобиография (CV) и Езиков паспорт), а останалите три (Приложение към сертификат, Приложение към диплома и Мобилност) се издават и попълват от съответните компетентни организации.

**Europass
Мобилност**

Документ, част от Europass комплекта документи, описващ всеки организиран период от време, който даден човек прекарва в друга европейска държава с цел образование.

Иновации

Нови резултати, които се отличават ясно от вече съществуващи с подобни характеристики и добавят стойност в сравнение с конвенционалните решения. Те са нови решения за справяне с общи за няколко страни предизвикателства в областта на образованието.

**Информално
обучение**

Съпровожда живота на всеки човек. За разлика от формалното и неформалното, това образование не е задължително и организирано, и може да не се осъзнава от самите индивиди като начин за получаване на част от техните знания и умения.

**Лисабонска
стратегия от
2000г.**

Стратегия за развитието на Европейския съюз, която очертава за разширения Европейски съюз нова роля в света през 21. век. Основната стратегическа цел е: „Европейският съюз да се превърне в най-конкурентоспособната и динамична икономика на знанието в света, способна на устойчив икономически растеж, с повече и по-добри работни места и по-добра социална интеграция. Това трябва да е икономика, която да има постоянен потенциал за икономически растеж и за създаване на повече и по-добри работни места за своите граждани, като не позволява социална изолация за никого“.

**Лице, упъл-
номощено да
подписва**

Лице, законно упълномощено от организацията инициатор да обвърже инициатора или партньора с проект.

- Мобилност** В официалните документи на европейските институции понятието „мобилност” се разглежда не само като механично придвижване от една точка в друга, а включва и способността на дадения гражданин, извършващ мобилността, пълноценно да се адаптира към новите условия на пребиваване, образование или работа.
- Мониторинг** Систематичен контрол върху развитието на проекта с цел да се овладеят и коригират отклонения от работните цели, за да се повиши качеството на изпълнението и проектът да бъде успешен. Мониторингът се състои от наблюдение на дейностите, сравнение с работния план и използване на информацията за подобряване на проекта. По време на процеса на мониторинг е необходимо внимателно да се проверяват (и ако е необходимо да се преориентират и адаптират) разпространението и експлоатацията на резултатите.
- Мрежа** Формално или неформално групиране на организации в дадена област, дисциплина или сектор от ученето през целия живот.
- Неформално обучение** Реализира се паралелно с основните образователни и квалификационни системи и обикновено не завършва с издаването на официален сертификат. То може да се осъществи на работното място или чрез дейността на граждански дружества и организации, или в групи като младежки организации, профсъюзи и политически партии. Може да се реализира и чрез организации и услуги, създадени за допълване на формалното образование - музикални, театрални, спортни класове или частни уроци за подготовка за изпити.
- Обучител** Човек, чиито задължения са пряко свързани с процеса на образованието или обучението.
- Организация** Формация, ангажирана с дейност в публичния или частния сектор, независимо от нейния размер, статут, сфера на дейност, включително социалната.
- Ориентирани и консултирани** Поредица от дейности – информирани, оценяване, ориентирани и консултирани, насочени към обучаеми, обучители и други лица в избора им на образователни и обучителни програми или възможности за професионална реализация.

- Оценка** Етап от проектния цикъл, включващ качествена и количествена оценка на:
- постигнатите резултати посредством поставените цели (дейности/продукти), съотносими към размера на отпуснатата субсидия;
 - методите за постигане на тези резултати на база одобрен бюджет.
- Партньор** Една от институциите, работещи по съвместен проект за Училищно или Регионално партньорство.
- Партньорство** Инициаторът и неговите партньори. Минималният брой партньори по проектите зависи от дейността, по която те са подадени.
- Учене през целия живот** Понятието се отнася до всички форми на общо образование, професионално образование и обучение, неформално и информално учене, което се извършва през целия живот и води до усъвършенстване на знанието, уменията и компетенциите от личностна, гражданска и социална гледна точка, а също и по отношение на заетостта. Включва и осигуряването на услуги за ориентирани.
- Формално обучение** Реализира се в официалните институции за образование и обучение и се удостоверява с дипломи и удостоверения за степен на придобита квалификация.
- Централизираните дейности** Дейности в рамките на една европейска образователна програма, които се администрират от Изпълнителната агенция по образование, аудио-визия и култура към Европейската комисия.
- ЦРЧР** Центърът за развитие на човешките ресурси (ЦРЧР) е организацията, администрираща Програма ”Учене през целия живот” в България.

РОЛЯТА НА НАЦИОНАЛНАТА АГЕНЦИЯ

Центърът за развитие на човешките ресурси е Националната агенция за България по Програма „Учене през целия живот”.

Националната агенция играе важна роля в практическото изпълнение на Програмата, като администрира децентрализираните дейности в целия проектен цикъл:

- разпространява информация за дейностите на Програмата;
- приема и регистрира кандидатурите;
- организира селекцията;
- сключва договори с успешно преминалите селекцията кандидати;
- извършва плащанията по договорите;
- извършва мониторинг и консултации на финансираните проекти;
- приема отчетите по тези проекти;
- организира дейности за разпространение и валоризация на резултатите от успешни проекти.

ЦЕНТЪР ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

Създаване на ЦРЧР

- През 1997г. с подкрепата на Европейската Фондация за обучение (ЕФО) е основана Българската национална обсерватория;
- През 1998г. започва работа Национална агенция „Леонардо да Винчи”;
- През 1999г. с подкрепата на ЕФО е създаден Национален ресурсен център за професионално ориентиране;
- През 1999г. със споразумение между Министерство на образованието и науката и Министерство на труда и социалната политика е основан ЦРЧР. Той обединява горепосочените дейности и управлява образователни програми и проекти;
- През 2001г. към ЦРЧР се присъединява Национална агенция „Сократ”;
- През 2006г. към ЦРЧР се основава Национално координационно звено за дейността eTwinning;
- През 2007г. към ЦРЧР се основава Национален Europass Център;
- През 2007г. след национална номинация ЦРЧР стартира управлението в България на Програмата „Учене през целия живот” 2007-2013г.

Дейности на ЦРЧР

- координира и администрира в България Програмата „Учене през целия живот”;
- информира и консултира чрез Euroguidance център, България, за възможностите за образование, обучение и работа в рамките на Европа;
- координира дейността по разпространение и прилагане на инициативата Europass в България;
- координира и администрира дейността eTwinning;
- координира инициативата „Европейски езиков знак”;
- организира, консултира и осъществява изследвания в областта на образованието, професионалното обучение, пазара на труда и човешките ресурси в България;
- предлага възможност на образователни специалисти да участват в тематични учебни визити в други европейски страни и да организират такива в България.

Структура на ЦРЧР

Отдел ”Финансово-счетоводен”;

Отдел ”Информационен”;

Отдел ”Селекция, договориране и анализ”;

Отдел ”Мониторинг и консултиране на бенефициенти”;

Отдел ”Съпътстващи дейности”;

Отдел ”Администрация и логистика”.